

Minden másképp van

Karinthy Frigyes

Hetvenéves koromban megkért egy fiatal ember, hogy mondanék egy nagy és bölcs aforizmát: mondanék egy egyetemes nyilatkozatot, melyben világnézetemet egybefoglalom.

Ennek a fiatal embernek azt feleltem: Minden másképp van. Amivel nem a szkeptikusok és kételkedők közé sorozom magam, mert a szkeptikusok csak azt mondják: nem bizonyos, hogy minden úgy van, ahogy hisszük – én pedig határozottan és meggyőződéssel mondom, bizonyos, hogy semmi sincsen úgy. Ez az egyetlen tétel, amibe fanatikusán hinni szabad és amitől eltántorodni bolondság: minden másképp van.

Mert ha nekem egy görbe tükröm van, ami eltorzítja a dolgokat, akkor micsoda bolondság volna azt állítani, hogy vannak dolgok, amiket ez a tükör nem torzít el, mikor egyetlen generális és kivétel nélkül való törvénye, hogy torzítson? Ilyen görbe tükör az emberi értelem, amelyben az Igazság tükröződik. És hol a lénia¹, mely ezt a tükröt kiegyenesítse, holott a lénia is csak emberi értelem lehet, agyvelő, mely a koponya görbe vonalához tapad? És hol a geometria, aki kiszámítsa, mennyivel görbít ez a tükör, hogy az Igazságot legalább elképzelhessük, ha látni már nem tudjuk, holott az Igazság hol vékony, hol vastag a valóságban is?

Minden másképpen van, s aki meggyőződést hirdet, akár filozófiában, akár művészetben, akár politikában: az gonosz vagy ostoba; jóhiszemű, akkor ostoba, és rosszhiszemű, akkor gonosz. Mert micsoda tökéletes munkát vártok a tökéletlen szerszámtól? És gonosz és ostoba a szkeptikus is, aki azt mondja: nem bizonyos, hogy helyes-e a tétel – holott bizonyos, hogy nem helyes.

Aki megérti végre, hogy minden másképpen van, az az igaz ember, az legalább hinni tud valamiben, amit nem lát és nem ismer, tiszteli és féli ezt a valamit, vonzódik hozzá, vár reá és megnyugszik benne. Nem nevezi őt el istennek, mert mihelyt elnevezné, kép jelennék meg a görbe tükörben, és a kép hazugság volna, mert rögtön elmúlik, és nincsen, mintegy varázsszóra, aminek a nyomorult emberi elme nevet ad. S az isten is meghalt abban a percben,

---

¹Vonalzó (a szerk.)

amikor kimondták a nevét, csak addig élt, amíg nem tudnak róla. Az egyetlen becsületes gondolkodót olyan emberhez hasonlítom, aki alszik, s álmában tudja, hogy csak álmodik, s ezt bevallja magának, mosolyogva nézi, amit az álom eléje varázsol, mert tudja, hogy odakint, az Ébrenlétben, mindez nincsen meg, vagy ha megvan, másképpen van meg, s amit gondol magában, tudja, hogy helytelen, mert az Álom eltorzította a gondolatot. Nem küzd a gondolat ellen, hiába küzdene, de tisztában van eggyel: hogy álmunkban gyakran széknek nevezzük az asztalt, és mégis a szekrényt értjük alatta. Hallottatok már álmában beszélő embert? A becsületes gondolkodó úgy van, mint aki tudja, hogy álmodik, s éppen azért nem hisz el semmit, amit hall, amit lát, amit érez, de tudja, hogy mindez odakünt, az Ébrenlétben, jelent valamit, elteszi magának, amit látott, hallott és érzett, s megnyugvással hisz benne, hogy majd megfejti valamikor e jeleket. Aki álmából ébredni akar, ugye, nem az álomképeket kezdi figyelni, s nem azokkal foglalkozik, mert csak jobban belegabalyodnék, s még mélyebben süllyedne az álom vizébe, hanem valami határozatlan, ismeretlen dologra gondol erőlködve, megfeszíti elméjét, küszködik kifelé, s e határozatlan valamit így foglalom egybe: minden más-képp van.

De közben, míg ez, sikerül, aludni és álmodni kell, s ha másképp nem lehet, legalább kellemessé kell hogy tegyük ezt az álmot. Így jött létre a Logika, a törvényszerűségben való hit, amiből nehéz és értelmetlen álmodók meggyőződéseket vonnak le maguknak; a Logika, ez a kedves és nemes játéka előkelő és tudatos álmodóknak, akik tudják, hogy csak játék ez, szép, érdekes, izgató játék, olyanfajta, mint a sakk. Szabályai vannak, amiket a korrekt és előkelő játékos betart, ragaszkodik hozzá, holott jól tudja, hogy e szabályokat ő maga állította fel, mégis úgy tekinti őket, mintha megmásíthatatlan törvények volnának, s ha a szabályok értelmében a király már nem mozdulhat, akkor azt mondja: matt vagyok, te nyertél, barátom, s feláll és fizet, holott felemelhetné a királyt, s kitehetné a tábláról, mert csak a sakkszabályok értelmében nem szabad annak mozdulnia.

Közben pedig minden másképpen van; másképpen van a Newton-féle törvény, és másképpen van a Darwin-féle elmélet. Másképp áll a dolog a szerbekkel, mint ahogy mi hisszük, és másképpen van velünk, mint ahogy ők hiszik. Másképp van az ég, másképp van a föld, másféle emberek laknak a Marson, másképp szeret minket a jó barát, mint ahogy másképp gyűlöl az ellenség, és a nő, akiről azt hisszük, hogy másképp van, másképp van és nem másképp.

(És – hihetetlen, de így van – másképpen vannak az események is, mint ahogy a hírlapok megírják.)

Minden másképp van.